

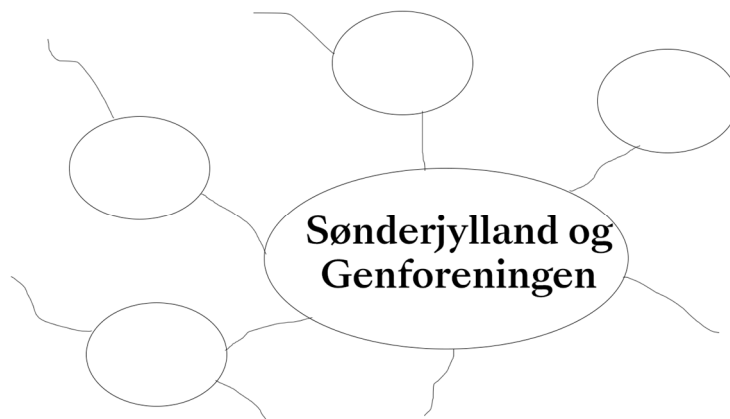

Hvad ved I allerede?

Sønderjyllands historie er spændende, men kan til tider også være meget forvirrende. I skal nu i små grupper lave et mindmap, om alt det I ved om Sønderjylland. Skriv alt det ned, som I kan komme i tanke om. Når I har gjort det, skal I lave ét stort mindmap fælles i klassen.

Når I har arbejdet med Historiedystens platform og opgaver, kan I skrive alt det nye I har lært ind i klassens mindmap. Så er I klar til quizrunden!

Mindmap

1864 og dets følger

I 1864 tabte Danmark i en krig mod Preussen og Østrig, og derfor blev den danske konge, Christian 9., nødt til at afstå de tre hertugdømmer Slesvig, Holsten og Lauenborg.

- A) Se videoen Nederlaget i 1864 (nr. 1) og teksten Sønderjylland og krigen i 1864 (nr. 2).
Indtegn hertugdømmernes grænser på kortet i bilag 1.

Slesvig har altid været et grænseområde, hvor forskellige kulturer mødtes. Det har betydet, at området ligeledes har været forbundet med konflikt, da man kæmpede om territoriet.

- B) Gå på opdagelse i den digitale platform, og undersøg evt. online, hvorfor krigen i 1864 opstod. Hvem kæmpede mod hvem, hvad kæmpede man for, og hvad var landene uenige om? Skriv dine svar ned, og sammenlign dine noter med dine klassekammeraters.

I 1866 udbrød en krig mellem de to tidligere allierede Preussen og Østrig. Krigen endte med en preussisk sejr, og i Prag indgik de to parter en fred, som fik stor betydning for de danske sønderjyder i Slesvig.

- C) Læs teksten Sønderjylland og krigen i 1864 (nr. 2). Læs herefter selve Paragraf 5 i Pragfreden, og diskutér, hvilken indflydelse den havde på de danske sønderjyder i Slesvig. Husk også at bruge kildekritik for at fastslå, om det er en god eller dårlig kilde til at undersøge sønderjydernes situation efter 1866.

"ARTIKEL V. Hs. Maj. Kejseren af Østerrig overdrager Hs. Maj. Kongen af Preussen alle sine i Freden i Wien af 30. Oktbr. 1864 erhvervede Rettigheder til Hertugdømmerne Holstein og Slesvig, dog saaledes, at Befolkningerne i de nordlige Distrikter af Slesvig skulle afstaaes til Danmark, naar de ved fri Afstemning tilkjendegive Ønsket om at blive forenede med Danmark."

<https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/freden-i-prag-23-august-1866/>

Sønderjylland under tysk styre

Efter 1864 blev det bestemt, at dem, der boede i Slesvig kunne vælge, at de ville beholde deres danske statsborgerskab, og dermed ikke blive tyske statsborgere.

- A) Læs teksten Optanterne (nr. 3). Forestil dig, at du lever i 1864. Du skal tage stilling til om du vil optere for Danmark, eller om du vil blive tysk statsborger. Skriv en liste med fordele og ulemper for henholdsvis at optere eller lade være.

Den preussiske overtagelse af Slesvig betød, at skolerne ikke længere var danske, men tyske. Jo længere tid Slesvig var under tysk styre, jo mere tysk blev skolen også, til sidst i en sådan grad, at der næsten ikke var noget dansk tilbage.

- B) Læs teksten Skolen i Sønderjylland under tysk styre (nr. 4). Skriv ned, hvad eleverne i den tyske skole skulle lære om. Sammenlign dine noter med dine klassekammerater. Har I skrevet det samme ned?

I går også i skole, men det er ikke helt den samme skole som de sønderjyske skolebørn gik i, da Sønderjylland var under tysk styre.

- C) Skriv ned, hvad I selv skal lære i skolen. Hvilke emner har I sidst haft om i historie? Hvilke andre fag har I? Når I har skrevet jeres liste, skal I sammenligne med den tyske skole i Sønderjylland under tysk styre. Hvilke ligheder og forskelle er der?

For de danske sønderjyske børn var det et vilkår, at man gik i en skole, der ikke var dansk. Der blev undervist på tysk, og i emner, der styrkede ens tyske tilhørsforhold.

- D) Forestil dig, at du gik i en tysk skole i Sønderjylland, da det var under tysk styre. Skriv et indlæg i en dagbog om, hvad du havde lavet i skolen og hvordan du syntes det var.

De danskes kamp

Det var forbudt offentligt at vise, at man var dansk og ønskede, at Sønderjylland skulle være dansk. Derfor måtte de dansksindede være kreative, når de alligevel gerne ville vise deres følelser frem for omverdenen.

- A) Læs teksten At vise danskhed (nr. 5). Notér forskellige måder, man kunne vise sin danskhed frem på. Kom herefter selv på tre måder, som man også kunne have gjort. Sammenlign dine kreative idéer med dine klassekammeraters.

Sønderjylland er i dag kendt for dets store kaffebord med en masse forskellige kager, hvor der skulle bruges en masse ingredienser.

- B) Læs teksten Foreningsvirksomhed i Sønderjylland efter 1864 (nr. 6). Du skal nu finde ud af, hvor mange ingredienser man skal bruge til et sønderjysk kaffebord. Find opskrifter på følgende kager: Rugbrødslagkage, sribetærte, goderåd og fedtkager.

Et fast indslag i de danske møder i forsamlingshusene var fællessangen. Her stemte alle i salen i, og sang en af de gode danske sange.

- C) Diskuter i klassen, hvorfor man synger i fællesskab. Kender I nogle situationer eller begivenheder, hvor man normalt synger fællessang? Hvad gør det ved folk at synge i fællesskab?

De tyske myndigheder syntes, at de danske sange var problematiske..

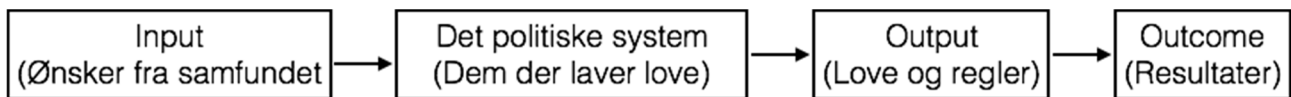
- D) Læs teksten til *Det haver så nyligen regnet* i bilag 2. Analysér teksten og find ud af, hvorfor de danske sønderjyder godt kunne lide den. Hvad siger den om de danske sønderjyder under tysk styre? Tal sammen i klassen om, hvorvidt I er kommet frem til det samme.

Selvom man levede i en tysk provins, så kunne man stadig godt læse dansk litteratur. Der var både danske aviser og fra Danmark blev der sendt danske bøger.

- E) Se på kortet i bilag 3. Det viser, hvor der i 1914 var danske biblioteker og bogsamlinger. Analysér kortet. Er der nogle områder, hvor der findes flere biblioteker end andre? Hvorfor tror I, at man oprettede bibliotekerne?

Matthias Ernst von Köller blev overpræsident i Slesvig-Holsten i 1898, og med ham begyndte en hårdhændet politik imod den danske bevægelse.

- A) Læs teksten Köllerpolitikken (nr. 7). Brug herefter den nedenstående samfunds-faglige model til at forklare, hvorfor Köller iværksatte sin politik og hvilket resultat den gav.

1. Verdenskrig

Da 1. Verdenskrig brød ud, betød det, at danske sønderjyder også blev sendt til fronten. Hvad der skulle have været en kort krig, endte med at tage fire år. Det var fire år med skyttegrave, bombardementer og døde kammerater.

A) Læs teksten Sønderjyderne i den store krig (nr. 8). Læs herefter kilden i bilag 4. Besvar herefter følgende spørgsmål:

- Hvilken slags kilde er det?
- Er den samtidig eller skrevet senere?
- Er det en første- eller andenhåndsberetning?
- Hvad fortæller kilden om?
- Hvordan var livet ved fronten som soldat?

1. Verdenskrig var en blodig og hård krig i skyttegravene. Mange døde, men den ændrede også drastisk tilværelsen i det man kaldte hjemmefronten, altså hjemme i de deltagende lande. Sådan var det også i Sønderjylland.

B) Forestil dig nu, at du er en journalist fra Danmark. Du har smuglet dig over Kongeåen og ind i Sønderjylland. Du skal skrive en reportage hjem til avisen. Hvad skriver du? Skriv en overskrift og mindst fem emner, som du gerne vil have med i din artikel.

Afstemningstiden

Da den amerikanske præsident Woodrow Wilson i januar 1918 fremlagde sine 14 punkter for en fremtidig fred efter 1. Verdenskrig, vidste man ikke, hvor stor betydning det ville få for freden. Men med det tyske nederlag blev store dele af fredsforhandlingerne foretaget med udgangspunkt i Wilsons 14 punkter. Klik dig ind i valglokalet ved at trykke på forsamlingshuset (nr. 10).

C) Læs teksten Wilsons 14 punkter (nr. 1). Punkterne står nedenfor. Hvordan kunne Wilsons punkter bruges af de danske i Sønderjylland til at få en afstemning om at komme tilbage til Danmark?

1. Oprettelsen af Folkeforbundet.
2. Åbne fredsforhandlinger, hvor der ikke bliver indgået hemmelige aftaler staterne imellem.
3. Fri sejlads på alle have.
4. Så fri og lige handel som overhovedet muligt.
5. Militær nedrustning til det punkt, at militæret kan sørge for nationernes sikkerhed.
6. En upartisk ordning af de mange kolonier, hvor der ikke kun tages hensyn til kolonimagterne, men også de indfødte.

7. Tilbagetrækning af alle fremmede styrker fra Rusland.
8. Genoprettelse af Belgiens suverænitet.
9. Området Alsace-Lorraine skulle være fransk igen, uden en afstemning.
10. Italiens grænser skulle skabes med udgangspunkt i egnenes nationalitet.
11. En selvstændig udvikling for de forskellige folk i det Østrig-ungarske kejserrige.
12. De besatte områder på Balkan skulle frigøres, og Serbien skulle have direkte og fri adgang til havet. Grænserne skulle trækkes efter nationalitet.
13. De ikke-tyrkiske folk, der boede i Tyrkiet skulle sikres en egen selvstændig udvikling.
14. Oprettelse af et uafhængigt og selvstændigt Polen med direkte adgang til havet.

En af de sønderjyske ledere hed H.P. Hanssen. Han var central for de dansksindede under tysk styre, og ikke mindst omkring afslutningen på 1. Verdenskrig og i afstemningstiden.

- A) Læs teksten H.P. Hanssen (nr. 2) og søg ellers på nettet efter alt det du kan finde om H.P. Hanssen. Skriv herefter hans biografiske data ind nedenfor:

Navn:

Fødselsdag:

Børn:

Bopæl:

Uddannelse:

Militær:

Arbejde:

Politiske poster:

Vigtig bonus info:

Med afslutningen på 1. Verdenskrig var en snarlig genforening med Danmark pludselig tæt på. Men alle var ikke enige om, hvordan og hvorledes, og ikke mindst hvor meget, der skulle genforenes med Danmark.

- B) Læs teksten Tre bevægelser (nr. 4). Udfyld nedenstående tabel:

Navn:			
Grænse efter afstemning?			
Hvor skal grænsen være?			

Argumenter			
------------	--	--	--

Valgkampen op til afstemningerne i de to zoner var hård, og der blev især brugt mange midler på at udtænke og producere valgplakater.

- C) Se videoen Dansk eller tysk? Afstemningen i 1920 (nr. 3). Se de to danske valgplakater i bilag 5. Lav en billedanalyse af dem, hvor du besvarer hvilke stilistiske virkemidler kunstneren har brugt, samt hvilket budskab det ønsker at frembringe.

Afstemningerne blev afholdt i zone 1 den 10. februar og i zone 2 den 14. marts.

- D) Er der nogle områder, der er mere tysk eller dansk end andre? Og er der store "lommer" af nationale mindretal nogle steder?

Genforeningsfejringerne

Med afstemningerne overstået kunne man tro, at den nye grænse var fastlagt. Det var den dog langt fra. I Danmark ville dele af befolkningen gerne have Flensborg med til Danmark, uafhængigt af afstemningens resultat. Dette støttede den danske konge, Christian 10., og medførte en krise – Påskekrisen. Gå tilbage til byen og klik på den hjemvendte soldat (nr. 9) for at komme til Dybbøl Banke.

- A) Læs teksten Påskekrisen (nr. 1). Notér, hvad der forårsagede Påskekrisen, hvad der skete under Påskekrisen og hvordan den sluttede. Kunne man forestille sig, at en lignende krise kunne opstå i dag?

Juledag 1918 udgav Henrik Pontoppidan sit digt "Sønderjylland". Den 10. juli 1920 red Christian 10. over den gamle grænse.

- B) Se videoen Christian 10. rider over den gamle grænse (nr. 2). Analysér herefter Henrik Pontoppidans digt "Sønderjylland". Er der nogle ligheder mellem digtet, og da kongen red over grænsen?

Henrik Pontoppidan: Sønderjylland (1918)

Det lyder som et Eventyr, et Sagn fra gamle Dage:
en røvet Datter, dybt begrædt, er kommen frelst tilbage!

Det sker, hvad som et Drømmesyn har straalet for vor Tanke!
Til Sommer vajer Dannebrog igen paa Dybbøl Banke!

Hvad knap vi turde hviske om i Krogen mellem Venner
forkyndes nu paa Dansk og Tysk som Løfteord af Frænder.

Velkommen hjem til Moders Hus, vor Søster, Hjertenskære!
Saa bleg du blev i Kæmpens Favn i Striden for din Ære!

Du sad i Bolt og Fangejern til Spot for vilde Dreng.
Seks tusind unge Sønners Liv var dine Løsepenge!

Men du vil ingen Sørgefest! Mens Taaren Øjet brænder,
du skjuler stolt, hvad ondt du led i hine Bøddelhænder.

Du kommer klædt i hvidt og rødt og smiler os imøde.
Hil dig, vor Moders Øjensten, i Nytids-Morgenrøde!

Kongen red ikke kun over grænsen, men fortsatte sit ridt hele vejen ned gennem Sønderjylland. Det var en stor fest, men den største festlighed var på Dybbøl Banke den 11. juli. Her samledes kongefamilien og en masse glade mennesker der fejrede genforeningen.

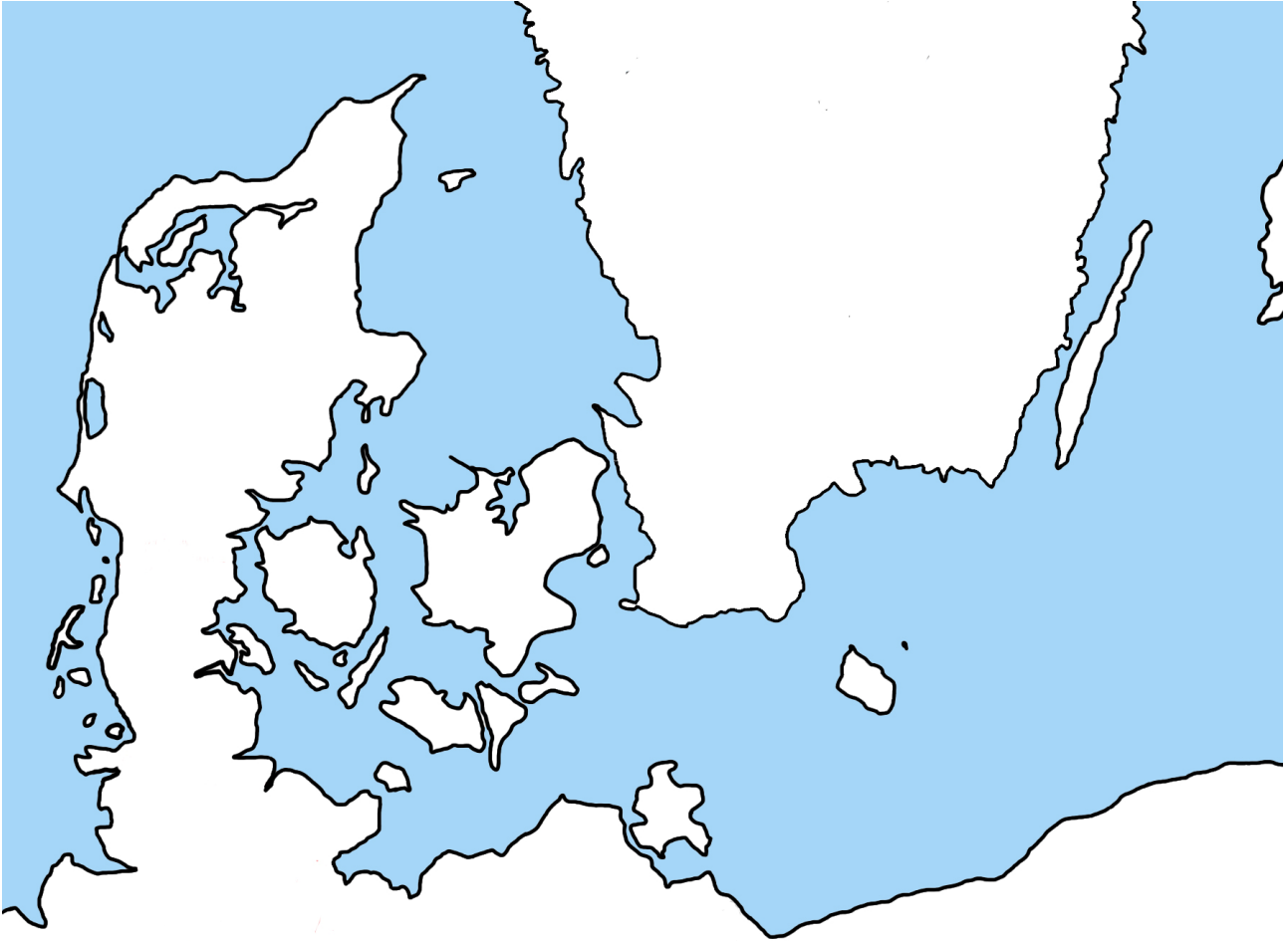
- C) Se videoen Christian 10. rider over den gamle grænse (nr. 1) og læs teksten Genforeningsfejringerne på Dybbøl (nr. 3). Du er nu igen en journalist, der er blevet sendt til Sønderjylland for at dække festen. Hvordan skal din artikel udformes? Find på en overskrift, og skriv om festlighederne.

Afslutning

Du har nu gennemgået alle opgaver i undervisningsmaterialet, og er blevet meget klogere på Sønderjyllands forvirrende og komplicerede historie fra 1864 og frem til 1920. Opdater dit mindmap fra starten, og sammenlign dit mindmap med dine klassekammeraters.

God fornøjelse med Historiedystens førte runde!

Bilag 1) Kort over hertugdømmerne plus Danmark

Bilag 2) Johan Ottosen: Det haver så nyligen regnet

1. Det haver så nyligen regnet,
det har stormet og pisket i vor lund.
Frø af ugræs er føget over hegnet,
åg på nakke og lås for vor mund.
Årets løb har sin lov,
der blev lyst i vor skov,
ak, hvor kort, indtil alt er stormens rov.

2. Det har regnet - men regnen gav grøde,
det har stormet - men stormen gjorde stærk.
Som de tro'de, at skoven alt var øde,
så de vårkraftens spirende værk.

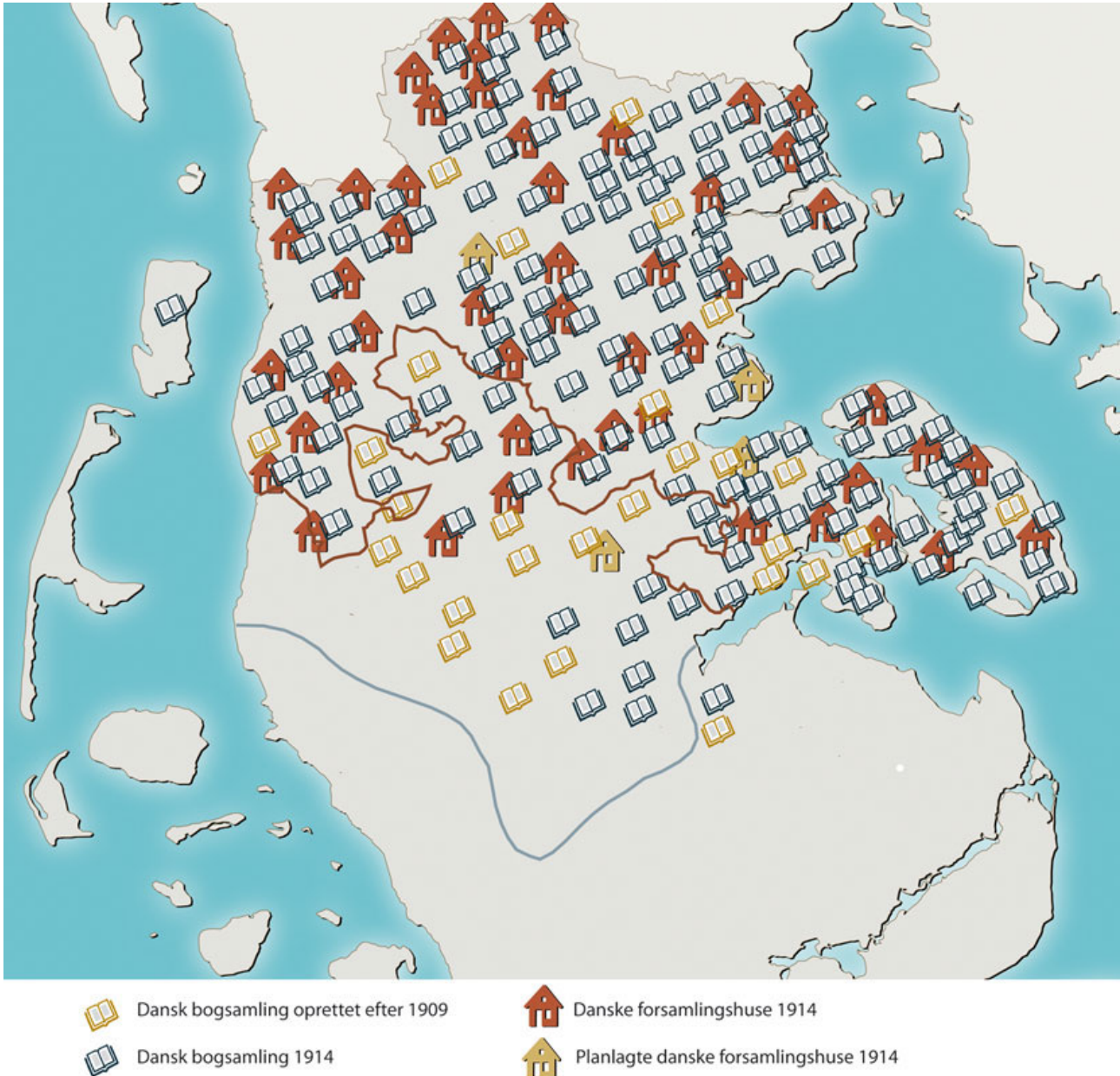
For de gamle, som faldt,
er der ny overalt,
de vil møde, hver gang der bliver kaldt.

3. Og de tro'de, at hjertebånd kan briste,
og de tro'de, at glemmes kan vor ret!
De skal vide, de aldrig ser de sidste,
de skal vide, at ingen bliver træt.
Thi som årene randt,
sås det: båndene bandt,
kræfter fødtes for kræfterne, som svandt.

4. De kan spærre med farver og med pæle,
de kan lokke med løfter og med løn, -
fælles sprog giver vore tanker mæle,
fælles vilje gør kampdagen skøn.
Nye stridsmænd skal der,
nye stridsmænd skal her
slutte kreds om den fane, vi har kær.

5. Ja - det haver så nyligen regnet,
og de træer de drypper endnu,
mangen eg er for uvejret segnet,
men endda er vi frejdige i hu;
viger ej ud af spor,
for vi kender det ord:
Det har slet ingen hast for den, som tror.

Bilag 3: Kort over biblioteker og bogsamlinger

Bilag 4: Soldaterbrev

Schlüten i Hessen, 28. januar 1915 (Johan)

Kære Mor!

Jeg vil i dag fortsætte mit brev fra den 25. januar:

I granathullet, hvor jeg havde søgt dækning, blev jeg liggende i 5-10 minutter, og i den tid så jeg alt, hvad der gik for sig omkring mig. Alt, er dog for meget sagt, jeg kunde naturligvis ikke se alting,

men hvad jeg saa, var tilstrækkeligt til at faa et indtryk af, hvor grufuldt et sådant stormangreb er. Fjendens geværkugler, shrapnells og granater eksploderede uafledigt hvor hovedet på de stormende, 10-20 projektiler på en gang, og det blev ved uafbrudt hele eftermiddagen. Der faldt mange og blev mange såret. Mod et stormangreb nu til dags med alle de moderne våben er stormen på Dybbøl i 64 for intet at regne.

Det tyske artilleri beskød naturligvis også de franske stillinger, så graven var helt sønderskudt. Alligevel blev franskmændene ved at skyde, så længe de nogenlunde kunde. De blev ved at skyde, til vore tropper stod lige foran dem. De gave sig da endnu ikke, og det gik løs med bajonetten.

Graven var helt fuld af døde, forsvarere og modstandere. Blodet flød i graven.

Da jeg havde ligget 5-10 minutter i granathullet blev stillingen for kritisk for mig, og jeg kravlede tilbage til graven, Her fik jeg det ene af mine sår forbundet. Jeg anede ikke, at der var flere.

Bilag 5: Afstemningsplakater

FREDERIKSBORG

Nationalhistorisk
Museum

